

Herézy a bludy, III. časť: Nestorius a nestoriánstvo

Jozef Duháček

22. septembra 2023 ✚ Cirkev História ✚ Herézy a bludy

predchádzajúce časti:

Herézy a bludy, I. časť: Pelagianizmus

Herézy a bludy, II. časť: Arianizmus a Arius

Život arcikacira

Nestorius, ktorý dal meno nestoriánskej heréze, sa narodil nevedno kedy, v Germanicii (tiež Germanikeia), v Sýrii a zomrel v Thebaide v Egypte, asi v roku 451. V Antiochii študoval u Theodora z Mopsuestie a potom žil ako kňaz a mních v kláštore sv. Euprepia pri hradbách. Odtiaľ ho cisár Theodosius II. povolal za nástupcu konštantínopolského patriarchu Sisinnia.

Zdroj: wikimedia commons

Tešil sa povesti skvelého rečníka a spomienka na svätého Chryzostoma, ktorá žila medzi obyvateľmi cisárskeho mesta snáď ovplyvnila cisára, aby za dvorného biskupa vybral ďalšieho kňaza z Antiochie. Bol vysvätený v apríli 428 a zdá sa, že od začiatku robil vynikajúci dojem. Nestrácal čas a okamžite ukázal svoju horlivosť proti heretikom. Nestorius dal zničiť ariánsku kaplnku a presvedčil Theodosia, aby proti ariánom vydal prísny edikt. Zbral kostoly Macedóniových stúpencov okolo Hellespontu a zasiahol proti sekte quartodecimanov, ktorí sídlili v Malej Ázii. Zaútočil aj na novatiánov, hoci ich biskup sa tešil dobrej povesti. Pelagiánskych utečencov zo Západu však nevyháňal, pretože nerozumel dobre okolnostiam ich odsúdenia. Dvakrát bezvýsledne žiadal pápeža svätého Celestína I. o informácie o tejto téme.

Marius Mercator, učeník svätého Augustína, vydal v Konštantínopole memoáre na túto tému a predložil ich cisárovi, ktorý pelagiánov okamžite proskriboval. Koncom roka 428, alebo najneskôr začiatkom roka 429, predniesol Nestorius prvú zo svojich slávnych kázni proti slovu *Theotokos* – Bohorodička a podrobne opísal svoju antiochijskú doktrínu o vtelení.

Prvý, kto proti Nestoriovovi v tejto veci vystúpil, bol laik Eusebius, neskôr biskup z Dorylaea a žalobca iného heretika Eutycha. Dvaja neúspešní kandidáti na konštantínopolský stolec, Filip a Proklus, tiež kázali proti Nestoriovovi. Filip, známy ako Sidetes, autor rozsiahlej, no žiaľ stratenej práce o dejinách, obvinil patriarchu z herézy. Proclus (ktorý neskôr vo svojej kandidatúre uspel) držal kvetnatú, ale dokonale ortodoxnú reč, na ktorú Nestorius odpovedal rozsiahlou obhajobou. Tieto reči sa nám dochovali. To všetko v meste prirodzene vyvolalo ohromný nepokoj a to najmä medzi duchovnými, ktorí na prišelca z Antiochie škaredo zazerali.

Svätý pápež Celestín Nestoriovu doktrínu tiež okamžite odsúdil. Nestorius sa rýchlo s cisárom dohodol na zvolaní koncilu a v časovej tiesni urýchlene obosielal biskupov a patriarchov s predvolaniami na koncil. Potreboval to stihnúť skôr, ako bude v meste prostredníctvom Cyrila Alexandrijského verejne vyhlásené pápežovo odsúdenie (to sa udialo 6. decembra). Na koncile však Nestorius neuspel, pretože skôr ako prišli biskupi z Antiochie, ho koncil odsúdil a cisár po dlhom zdržiavaní a váhaní výnos koncilu potvrdil a následne ho potvrdil pápež Sixtus III.

Nestoriov osud bola neľahký. Pápež ho vydal na milosť a nemilosť jeho úhlavnému protivníkovi Cyrilovi z Alexandrie; Nestorius bol vyzvaný, aby do desiatich dní pod hrozbou zosadenia prijal nie pápežskú definíciu, ale sériu kľatob vypracovaných v Alexandrii, ktoré vznikli pod vplyvom Apollináriovho bludu (popieral spojenie božskej a ľudskej prirodzenosti v Kristovi).

Sv. Cyril Alexandrijský

zdroj: wikimedia commons

Nestoria neodsúdil celý koncil, ale iba časť, ktorá to urobila skôr, ako sa dostavili biskupi z Antiochie. Odmietol uznať právoplatnosť tohto rozsudku a následne sa odmietol dostaviť alebo sa akokoľvek brániť. Ani nestály cisár ho nedokázal zbaviť metropolitného stolca. Nestorius bol hrdý, nejavil známky toho, že by sa vzdal alebo sa zmieril, neodvolal sa do Ríma. S dôstojnosťou a zjavnou úľavou sa utiahol do svojho kláštora v Antiochii. Jeho priatelia, Ján z Antiochie a jeho družina ho opustili a na cisárove prianie sa začiatkom roku 433 spojili s Cyrilom, Theodoret z Kýru neskôr urobil to isté. Biskupi, ktorí boli podozriví z priazne k Nestoriovovi, boli zosadení. Ediktom Theodosia II. z 30. júla 435 boli jeho spisy odsúdené na spálenie. O niekoľko rokov neskôr Nestoria vyviedli z kláštora a poslali do vyhnanstva do Oázy.

Na konci 19. storočia sa našla sýrska verzia (stratenej) gréckej Nestoriovej apológie, čo vzbudilo nový záujem o otázku jeho osobnej ortodoxie. Poškodený rukopis, starý asi 800 rokov, známy ako „*Liber*

Heraclidis“ ukazuje, že s menom Nestorius bolo spojené isté ódium, a preto na sklonku života používal pseudonym. V tomto diele tvrdí, že jeho viera je tá, ktorú nachádzame v liste Leva Veľkého Flavianovi a ospravedľňuje svoju neschopnosť odvolať sa do Ríma všeobecnými predsudkami, ktorých bol obeťou.

Nestorius bol veľmi plodný autor, ale z jeho spisov sa zachovali len zlomky, ktoré dôkladne preskúmal, poskladal a vydal Loofs. Jeho kázne ukazujú skvelú výrečnosť, no v pôvodnej gréčtine toho zostalo len veľmi málo. Latinské preklady od Maria Mercatora sú štýlovo veľmi chudobné a text je zle zachovaný.

Teologické pozadie

Nestorius bol žiakom antiochijskej školy a jeho kristológia bola v podstate kristológiou Diodora z Tarzu a Theodora z Mopsuestie, cilických biskupov a veľkých odporcov arianizmu. Obaja zomreli v katolíckej Cirkvi.

Diodorus bol svätý muž, ktorého si svätý Ján Zlatoústý veľmi ctí. Theodora však osobne, ako aj v jeho spisoch odsúdil V. všeobecný koncil v roku 553. V opozícii k mnohým ariánom –, ktorí učili, že pri vtelení Syn Boží prijal ľudské telo, v ktorom jeho Božská prirodzenosť zaujala miesto duše – a pod vplyvom nasledovníkov Apollinária z Laodicey, ktorí zastávali názor, že Božská prirodzenosť zabezpečuje funkcie vyššej alebo intelektuálnej duše, Antiochijčania trvali na tom, že Slovo prijalo a nejakým spôsobom pohltilo ľudskú prirodzenosť. Žiaľ, reprezentovali túto ľudskú prirodzenosť ako úplného človeka a chápali Vtelenie ako prijatie človeka Slovom.

Podobný spôsob reči bol celkom bežný aj u latinských spisovateľov (*assumere hominem, homo assumptus*) a mysleli ho v ortodoxnom zmysle; veď aj dnes v Te Deum spievame: „*Tu ad liberandum suscepturus hominem (prijal si človeka, aby si oslobodil človeka)*“, čo rozumieme ako „*ad liberandum hominem, humanam naturam suscepisti (prijal si ľudskú prirodzenosť, aby si oslobodil človeka)*“.

Antiochijskí teológovia to však nechápali tak, že „prijatý človek“ (*ho lephtheis anthros*) je zjednotený s druhou osobou Najsvätejšej Trojice do jednej hypostázy – osoby. Hovorili o *synafeii*, „spojení“, a nie o *enosis*, „zjednotení“ a tvrdili, že Logos aj človek Kristus sú jedna osoba v dôstojnosti aj moci a musia byť uctievaní spoločne, pričom slovo osoba vo svojej gréckej forme – *prosopon* – nemusí nevyhnutne znamenať to, čo my chápeme slovom osoba, teda jednotu subjektu vedomia a všetkých vnútorných a vonkajších činností. Skôr to znamená právnu či fiktívnu jednotu; preto nás neprekvapuje, keď zisťujeme, že Diodorus pripustil dvoch Synov a že Theodor prakticky stvoril dvoch Kristov a predsa sa nedá dokázať, že v realite robil v Kristovi dva subjekty.

Dve veci sú isté: po prvé, že či už verili alebo neverili v jednotu osoby vo Vtelenom Slove, prinajmenšom túto jednotu nesprávne vysvetľovali; po druhé, že použili nanajvýš nešťastný a zavádzajúci jazyk, keď hovorili o spojení človečenstva s Božstvom – jazyk, ktorý je objektívne kacírsky, aj keď zámer jeho autorov bol snáď dobrý.

Nestorius i Theodor opakovane trvali na tom, že nepripúšťajú dvoch Kristov ani dvoch Synov a často presadzovali jednotu osoby. Po príchode do Konštantínopolu Nestorius dospel k záveru, že teológia, ktorú tam našiel, je formou ariánskeho alebo apollinárskeho omylu. V tomto sa úplne nemýlil, ako dokazuje vypuknutie Eutychovej herézy o dvadsať rokov neskôr. V prvých mesiacoch svojho pontifikátu ho pelagián Julián z Eclanumu a ďalší vyhnaní biskupi prosili, aby uznal ich pravovernosť a vymohol im návrat.

Opakovane písal pápežovi, svätému Celestínovi I., aby si potvrdil, či títo boli riadne odsúdení alebo nie, ale nedostal žiadnu odpoveď – nie preto (ako sa príliš často opakovalo), že si pápež myslel, že Nestorius spochybňuje odsúdenie pelagiánov pápežom a západným cisárom, ale preto, že svoje listy, ktoré sa zachovali, doplnil o udania na údajných ariánov a apollinariánov z Konštantínopolu a ukázal tak prvé známky antiochijských omylov, ktoré dnes poznáme ako nestoriánstvo.

Theotokos – Presvätá Bohorodička

zdroj: flickr.com / Lawrence OP

Odsúdil najmä tých, ktorí používali slovo *Theotokos* – Bohorodička, hoci jeho použitie v určitom zmysle pripúšťal: „*Ferri tamen potest hoc vocabulum proper ipsum reflectem, quod solum nominetur de virgine hoc verbum hoc propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa, non quia mater sit Dei Verbi; nemo enim antiquiorem se parit.*“ (Dá sa však povedať, že tento pojem sa rýchlo vyjasní, pretože toto slovo sa o panne spomína len kvôli tomu, že chrám Boha Slova je od nej neoddeliteľný, nie preto, že je matkou Boha Slova. Lebo nikto nerodí staršieho od seba.)

Toto vyznanie obsahuje omyl, že Presvätá Bohorodička nie je matkou Druhej osoby Najsvätejšej Trojice. V tom istom liste celkom správne hovorí o „dvoch prirodzenostiach, ktoré sú uctievané v jedinej Jednorodenej osobe dokonale a nezmiešane spojené“, ale to nemôže zmierniť jeho omyl, že Presvätá Bohorodička je matkou jednej prirodzenosti a nie osoby (Syn je predsa osoba, nie prirodzenosť), ani blud: „Nikto nemôže splodiť syna staršieho ako je sám.“

Diakon Lev, ktorý bol o dvadsať rokov neskôr pápežom a presne definoval celú túto doktrínu, dal tieto listy Jánovi Cassianovi z Marseille, ktorý napísal proti Nestoriovým svojich sedem kníh „*De incarnatione Christi*“. Pred dokončením práce získal ešte niektoré Nestoriové kázne, z ktorých hojne cituje. Nepochopil úplne a preháňa náuku svojho oponenta, ale jeho rozprava je dôležitá, pretože raz navždy stereotypizovala doktrínu, ktorú mal západný svet prijať ako nestorianizmus. Cassianus hovorí, že konštantínopolský

patriarcha učí, že Kristus je obyčajný človek (*homo solitarius*), ktorý si zaslúžil spojenie s božstvom ako odmenu za svoje umučenie. Sám Cassianus celkom jasne poukazuje na jednotu osoby aj na rozdiel medzi dvoma prirodzenosťami, avšak formulu „Dve prirodzenosti a jedna osoba“ vyslovil menej jasne než samotný Nestorius a diskusia pokrívá v jasnosti dištinkcií a definícií.

Medzitým na Nestoria zaútočilo jeho vlastné duchovenstvo a súčasne svätý Cyril, alexandrijský patriarcha, ktorý ho najprv odsúdil, aj keď bez uvedenia mena, v liste všetkým egyptským mníchom, potom mu osobne dohovorel listom a nakoniec napísal pápežovi. Nie je dôvod spájať sv. Cyrila s opozíciou voči hereziarchovi v Konštantínopole a Ríme. Zdá sa, že jeho rivali Sidetius a Proclus a laik Eusebius (neskôr biskup z Dorylaea), ako aj Riman Lev, konali samostatne, bez koordinácie z Alexandrie. Očakávalo sa, že pápež Celestín bude brániť ohrozenú tradičnú vieru a Nestoriove bludy odsúdi. Žiaľ, nič také neurobil.

Svätý Cyril poslal do Ríma svoju korešpondenciu s Nestorionom, zbierku jeho kázní aj svoj vlastný traktát „*Contra Nestorium*“. Pápež ich dal preložiť do latinčiny a po zvolaní spomínaného koncilu sa uspokojil so všeobecným odsúdením Nestoria a všeobecným súhlasom s prístupom sv. Cyrila, pričom vykonanie vágneho koncilového dekrétu zveril Cyrilovi, ktorý ako alexandrijský patriarcha bol dedičným nepriateľom antiochijského teológa a konštantínopolského biskupa. Nestorius mal odvolať (svoje tvrdenia) do desiatich dní. Svätý Cyril sa cítil povinný vypracovať formulár na odvolanie, ktorý obsahoval dvanásť anatém proti chybám, na ktoré poukázal vo svojom spise „*Proti Nestorionovi*“.

Je nanajvýš dôležité si všimnúť, že sv. Cyril sa až do tohto bodu neopieral o apollinárske dokumenty a neprevzal od Pseudo-Atanáza apollinárske krédo *mia physis sesarkomene – jedna vtelená prirodzenosť* –, kvôli ktorému bol neskôr obviňovaný z monofyzitizmu. Jeho kniha proti Nestorionovi je obdivuhodným výkladom katolíckej náuky, hodná Učiteľa Cirkvi a ďaleko prevyšuje Cassianov traktát. Dvanásť anatém je menej šťastných, lebo sv. Cyril bol vždy rozvlácnym spisovateľom a jeho pokus o stručnosť sa mu úplne nevydaril.

V mene antiochijského patriarchu Jána, na obranu antiochijskej školy vystúpil Andrej zo Samosaty a veľký Theodoret z Kýru. Andrejov protest si osvojila synoda, ktorá sa tam konala a poslala ho Cyrilovi ako oficiálny názor všetkých orientálnych biskupov. Svätý Cyril týmto dvom verejne odpovedal, pričom sa k Andrejovi správal s úctou a k Theodoretovi bol pohrdavý a sarkastický. Theodoret mal lepšie vzdelanie a väčšie nadanie než Cyril, ale v teológii sa mu nevyrovnal.

Obaja Antiochijčania sú zaujatí a nespravodliví; maximálne vedia ukázať, že niektorá z Cyrilových formulácií nie je dobre zvolená. Bránia nevhodnú antiochijskú frazeológiu a považujú hypostatickú úniu (*enosis kath hypostasin*), ako aj *physike enosis* za neortodoxnú a nebiblickú. Posledný výraz je skutočne nevhodný a môže byť zavádzajúci. Cyril musel vysvetľovať, že nezahŕňa ani nedefinuje vieru o vtelení, ale jednoducho skladá hlavné chyby Nestoria do vlastných slov heretika. Vo svojich knihách proti Nestorionovi ho občas skreslil, ale v dvanástich anatématizmoch podal úplne verný obraz Nestoriovho názoru a pretože Nestorius tieto tvrdenia nepoprel, ani Andrej zo Samosaty alebo Theodoret sa nezdráhali ich podporovať. Tieto anatématizmy boli určite všeobecne schválené Efezským koncilom, ale nikdy neboli formálne prijaté Cirkvou.

Nestorius odpovedal súborom dvanástich (odpovedí) proti anatémam. Niektoré z nich sú namierené proti učeniu sv. Cyrila, iné útočia na chyby, o ktorých sa svätému Cyrilovi ani nesnívalo učiť, napríklad, že Kristova ľudská prirodzenosť sa spojením stala nestvorenou a bez začiatku, čo je hlúposť, ktorú neskôr vyznávala sekta monofyzitov nazývaná Actistetae. Nestoriov nový program podčiarkol jeho starý postoj, rovnako ako aj násilné kázne, ktoré kázal proti sv. Cyrilovi v sobotu a nedeľu 13. a 14. decembra 430.

Náuka

Nestoriovu náuku možno ľahko opísať: Mária nezrodila Božstvo ako také (to je pravda), ani Slovo Božie (to je nepravda), ale nástroj, chrám Božstva. Muž Ježiš Kristus je týmto chrámom, „oživeným kráľovským purpurou“. Vtelený Boh netrpel ani nezomrel, ale vzkriesil z mŕtvych toho, v ktorom sa vtelil. Logos a Človek Ježiš sa majú uctievať spoločne a dodáva: *dia ton phorounta ton phoroumenon sebo* (Skrze Toho, ktorý rodí, uctievam Toho, ktorý je zrodený). Ak svätý Pavol hovorí o ukrižovaní Pána Slávy, myslí tým „Pána Slávy“ – človeka. Sú dve prirodzenosti, hovorí, a jedna osoba (to je pravda); ale o dvoch prirodzenostiach sa bežne hovorí, akoby to boli dve osoby a výroky Písma o Kristovi majú byť privlastnené niektoré na človeka, niektoré na Logos. Ak sa Mária bude nazývať Matkou Božou, stane sa z nej bohyňa a pohorší to pohanov.

Nestorius teda v skutočnosti v Kristovi vidí dve osoby a Mária si zaslúži titul *Christotokos*, Kristova rodička, nie však Bohorodička. Hypostatická únia – a hypostáza sa v zmysle Chalcedónskeho koncilu v trinitárnej teológii chápe ako osoba, *prosopona* – podľa Nestoria neexistuje. Hoci to verbálne nepripúšťa, v logike svojej náuky robí z dvoch prirodzeností dve osoby.

Ak to berieme doslovne, je to dosť zlé. Ale nemyslel to Nestorius inak, ako to povedal? Orientálni biskupi určite všetci nepopierali jednotu osoby vo Vtelenom Kristovi a svätý Cyril s nimi uzavrel mier v roku 433. Možno spomenúť, že Nestorius dôrazne vyhlásil, že je jeden Kristus a jeden Syn a sám sv. Cyril nám zachoval niektoré pasáže z Nestoriových kázni, ktoré označuje za úplne pravoverné.

Napríklad: „Veľké je tajomstvo týchto darov! Lebo viditeľné nemluvňa, ktoré sa zdá byť také malé, ktoré potrebuje svoje telo zabaliť do plienok, ktoré v podstate, ktoré vidíme, je novozrodené, je večný Syn, ako je napísané, Syn, ktorý je Stvoriteľom všetkého, Syn, ktorý svojou mocou drží pokope celé stvorenstvo, ktoré by sa inak rozpadlo v ničotu.“ Alebo: „Uznávame ľudskosť dieťaťa i Jeho Božstvo; jednotu Jeho Synovstva strážime v prirodzenosti človečenstva i božstva.“

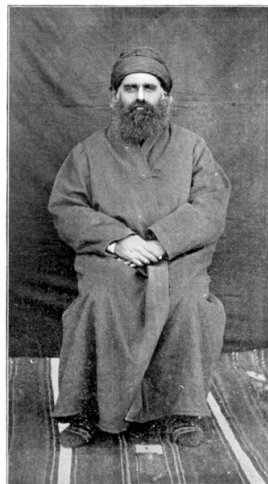
Asi by bolo spravodlivé Nestoriovu uznať zámer chrániť jednotu subjektu – osoby v Kristovi. Ale nesprávne tú jednotu vysvetlil a jeho učenie logicky viedlo k dvom Kristom, hoci sám to nepriznal. Nielenže sú jeho slová zavádzajúce, aj doktrína, ktorá je základom jeho slov, je zavádzajúca a má tendenciu zničiť celý zmysel Vtelenia. Nie je možné poprieť, že táto náuka a jej formulácia vedú k heréze. Preto musel byť odsúdený. Rovnaké názory zopakoval aj o dvadsať rokov neskôr v „*Liber Heraclidis*“, a hoci sa hlási k doktríne sv. Leva, v realite ju nevyznáva.

Antijochiská strana neustúpila, keď cisár v roku 431 potvrdil zákonom rozsudok koncilu. Keď ho však potvrdil pápež Sixtus III. a prijal ho celý Západ, dostala sa Antiochia do izolácie. Antiochijskí a alexandrijskí patriarchovia sa v roku 433 dohodli na „jednotnom kréde“. Andrej zo Samosaty a niektorí ďalší to neprijali a vyhlásili slovo „*Theotokos*“ za rúhanie. Theodoret usporiadal koncil v Zeugume, ktorý odmietol kľiatbu

uvalenú na Nestoria. Ale rozvážny biskup z Kýru po čase pochopil, že v spoločnom kréde získala Antiochia viac ako Alexandria; tak prijal kompromis. Sám hovorí, že chválil Nestoria a preklínal jeho náuku.

Situácia sa zmenila smrťou sv. Cyrila v roku 444. Jeho nerozvážni nasledovníci rozpútali opäť nepokoje. Nestoriov priateľ Irenaeus, biskup z Týru, Ibas, biskup z Edessy, ktorý bol v tomto meste slávnym učiteľom, Theodoret a Domnus, synovec a nástupca Jána z Antiochie boli prenasledovaní, zosadení na zbojníckej synode v Efeze (449). Ibas vyznával antiochijskú teológiu, ale nesúhlasil s Nestoriom aj s Cyrilom a na Chalcedónskom koncile ochotne zvolával na Nestoria tisícokraké kliatby. Jeho aj Theodoretu koncil rehabilitoval a chápalo sa to, ako rehabilitácia antiochijskej teologickej školy a zavrhnutie Cyrila a alexandrijskej teológie a Efezského koncilu. Ale svätý Lev nechcel zrušiť, ale naopak dokončiť prácu Efezského koncilu a jeho učenie je len presnejšou formou doktríny sv. Cyrila, ako ju predstrel v piatich knihách proti Nestoriov.

Dá sa povedať, že keď Ján z Antiochie a Teodoret z Kýru uzavreli mier so svätým Cyrilom, o antiochijskej škole už v gréckom svete nebolo počuť. Škola bola významná, ale malá. V samotnej Antiochii, v Sýrii a v Palestíne sa aktívne angažovali Cyrilovi stúpenci, z ktorých sa veľká časť mala stať monofyzitmi (tí na rozdiel od nestoriánov, ktorí z dvoch prirodzeností robia dve osoby, robili z jednej osoby jednu prirodzenosť).

Nestoriánsky biskup v Perzii

zdroj: wikimedia commons

Nestoriánska cirkev

Nestorianizmus však žil a prosperoval mimo grécky svet. V Edesse bola slávna škola pre Peržanov, ktorá bola založená v časoch svätého Efréma. Kresťania v Perzii trpeli strašným prenasledovaním a tak kto mohol, ten študoval v Edesse, ktorá pod vedením spomenutého Ibasa nasala antiochijskú teológiu. Ale v roku 457 boli Peržania z Edessy vyhnaní a moc prevzali monofyziti (o tejto heréze si pohovoríme inokedy). Sýria sa stala monofyzitskou a nestoriáni našli útočisko v Perzii. Deväť z exulantov z Edessy prijalo biskupské svätenie a perzská cirkev prijala nestoriánsku náuku. Škola v Edesse bola nakoniec zatvorená v roku 489.

Perzská cirkev sa na koncile v Seleukii v roku 410 zriekla všetkej podriadenosti Antiochii a „západným“ biskupom a vybudovala si svoju autonómiu. Cirkevným predstaveným sa stal biskup zo Seleukie-Ktésifonu, ktorý prijal titul *katholikos*. V čase príchodu nestoriánskych profesorov z Edessy ním bol Babaeus a prijal

ich s otvorenou náručou. Ich príchod vyvolal trenice, obvinenia, prenasledovanie a sériu násilností, do ktorých sa zaplietla aj perzská svetská moc a vyvrcholilo to vyhnaním všetkých kresťanov, okrem nestoriánov z Perzie.

Perzská cirkev bola teraz organizovaná a bola formálne oddaná teológii Antiochie. Ale Acacius, keď ho kráľ poslal ako vyslanca do Konštantínopolu, musel prijať odsúdenie Nestoria, inak mu tam odmietli dať sv. prijímanie. Po návrate sa trpko sťažoval, že ho volali nestoriánom, hoci vyhlásil, že o Nestorovi „nič nevie“. Ale zavádzal, lebo Nestorius bol perzskou cirkvou uctievaný ako svätý. Potrebovali ešte jednu vec – svoje vlastné teologické školy, aby sa perzské duchovenstvo vyznalo v teologickej argumentácii a nemalo pokušenie študovať v ortodoxných centrách Východu alebo v početných a skvelých školách, ktoré teraz zakladali monofyziti.

Katholikos Barsaûma otvoril školu v Nisibis, ktorej sláva prekonala aj jej matku v Edesse. V najlepších časoch mala až 800 študentov a ich veľkým učiteľom bol Theodor z Mopsuestie. S jeho knihami sa zaobchádzalo takmer ako so Svätým písmom. Metóda na univerzite je aristotelovská a musí súvisieť s aristoteliským obrozením, ktoré sa v gréckom svete spája najmä s menom Filoponus a na Západe s menom Boethius. Sláva tohto teologického seminára bola taká veľká, že pápež Agapetus a Cassiodorus sa pokúsili založiť podobný seminár v Taliansku. V tých nepokojných časoch to nešlo; ale Cassiodorov kláštor vo Vivariu bol inšpirovaný príkladom Nisibis.

Nestoriánska cirkev, hoci bola politicky odrezaná od katolíckej Cirkvi, nikdy nemala v úmysle robiť viac, než len praktizovať autonómiu, akú majú východné patriarcháty. Jej heréza spočívala najmä v odmietnutí Efezského a Chalcedónskeho koncilu. Je zaujímavé, že ani Junilius, ani Cassiodorus nehovorili o škole Nisibis ako o heretickej. Pravdepodobne si uvedomovali, že nie je celkom ortodoxná, ale Peržania, ktorí sa čas od času ukázali vo Svätej zemi ako pútnici, alebo v Konštantínopole ako vyslanci či obchodníci, sa pre svoju nenávisť k vtedy všade vládnucom monofyzitom museli zdať ako katolíci.

Oficiálne učenie nestoriánskej cirkvi za čias kráľa Chosroesa (Khusrana) II. (zomrel v roku 628) nachádzame v traktáte „*De unione*“, ktorý zostavil energický mních Babai Veľký. Babai popiera, žeby hypostáza a osoba mali rovnaký význam. Hypostáza je singulárna esencia (*ousia*) existujúca vo svojom nezávislom bytí, numericky jedna, oddelená od ostatných svojimi akcidentmi. Osoba je tá vlastnosť hypostázy, ktorá ju odlišuje od ostatných (zdá sa, že ide skôr o „osobnosť“, ako o „osobu“), takže Peter je Peter a Pavol je Pavol. Ako hypostázy sa Peter a Pavol nerozlišujú, pretože majú rovnaké špecifické vlastnosti, ale odlišujú sa svojimi osobitnými vlastnosťami, múdrosťou, výškou alebo temperamentom atď. A singulárna vlastnosť, ktorú má hypostáza a ktorá ju odlišuje od inej, sa nazýva „osoba“.

To je v rozpore s chalcedónskym chápaním hypostázy ako osoby. Zdá sa, že Babai mieni, že hypostázou je „človek“, ale nie konkrétna osoba, kým nepridáme jednotlivé charakteristiky, podľa ktorých ju poznáme ako Petra alebo Pavla. Táto teória je neúspešným pokusom ospravedlniť tradičnú nestoriánsku formulu: dve hypostázy v jednej osobe.

The Nestorian Monument at Siganfu (Hsi-an-fu). It was set up in the days of the Nestorian Catholicus and Patriarch, Mar Henan Isho (died A.D. 780) and was unveiled on February 4 following (A.D. 781).

Nestoriánska stéla, známa tiež ako Nestoriánsky monument, Si-an, Čína

zdroj: wikimedia commons

Perzskí kresťania boli svojimi západnými susedmi nazývaní „orientálcami“ alebo „nestoriánmi“. Dali si meno Chaldejská cirkev; ale toto označenie v súčasnosti používa ich časť, ktorá sa oveľa neskôr zjednotila s katolíckou Cirkvou. Nestoriáni prenikli aj do Číny a Mongolska a zanechali po sebe popísaný kameň, stélu, vztýčenú 4. februára 781 vo vtedajšom Čchang-ane (dnes Si-an), ktorá opisuje uvedenie kresťanstva do Číny za vlády cisára Tchaj-cunga (627–649). Stéla sa v súčasnosti nachádza v tzv. „Lese stél“, múzeu v meste Si-an, ktoré bolo v siedmom storočí hlavným mestom Číny. Stéla je známa aj ako „Nestoriánsky monument“.

Titulný ilustračný obrázok – Víťazstvo Pravdy nad Herézou, zdroj: wikimedia commons

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/heresy-a-bludy-iii-cast-nestorius-a-nestorianstvo/>